

Motion till riksdagen 2023/24:2671

av Emma Nohrén m.fl. (MP)

Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur enligt förslaget i tabell A i motionen.

Utökade satsningar på grön samhällsomställning för klimat och miljö

Tabell A Anslagsförslag 2024 för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Naturvårdsverket	635 535	99 000
1:2 Miljöövervakning m.m.	417 714	132 000
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 212 035	1 788 000
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	1 064 318	80 000
1:5 Miljöforskning	96 825	83 000
1:6 Kemikalieinspektionen	324 678	17 000
1:7 Avgifter till internationella organisationer	314 431	±0
1:8 Klimatbonus	1 300 000	2 100 000
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	292 107	75 500
1:10 Klimatanpassning	89 500	110 000
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 367 565	1 000 000
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	262 900	±0
1:13 Internationellt miljösamarbete	37 400	38 000
1:14 Skydd av värdefull natur	1 670 500	3 329 000
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	321 930	72 000
1:16 Klimatinvesteringar	4 950 000	3 000 000
1:17 Klimatpremier	2 122 000	800 000

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:18 Industrikivet	1 457 000	1 500 000
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000	45 000
1:20 Driftstöd för bio-CCS	15 000	±0
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	133 513	1 352
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 107 408	±0
99:1 Kompetenslyft för klimatomställningen	±0	200 000
99:2 Klimatanpassningskliv och storskaliga anpassningsåtgärder	±0	1 300 000
99:3 Klimatskyddsavtal	±0	3 500 000
99:4 Leasingbonus	±0	1 800 000
Summa	19 307 359	21 069 852

Den vetenskapliga kunskapen är samlad, gedigen och tydlig: Den globala medeltemperaturen stiger i allt snabbare takt och den främsta orsaken är mänsklig aktivitet. Sedan den industriella revolutionen har medeltemperaturen ökat med över 1 grad och kombinationen av klimatförändringen och El Niño har lett till att vi sannolikt överskrider 1,5 graders global medeltemperaturhöjning de närmsta åren. Den globala medeltemperaturhöjningen har redan lett till ett förändrat klimat. Framförallt genom att extremväder blivit vanligare. I Sverige går uppvärmningen dubbelt så fort som det globala genomsnittet. Uppvärmningen går också snabbare i de norra delarna av Sverige än i de södra. Klimatförändringen innebär enorma risker för Sveriges invånare och företag. Vi drabbas både direkt av klimatförändringen genom kraftigare skyfall, risk för översvämningar, ras och skred, torka, värmebölja, skogsbränder och havsnivåhöjning exempelvis, och indirekt då Sverige påverkas av klimatkrisens konsekvenser i andra delar av världen.

Samtidigt innebär arbetet för att hejda klimatförändringen, klimatomställningen, stora möjligheter, för hela Sverige.

Parallellt med klimatkrisen står vi inför en ekologisk kris, och förändringen som sker inom detta område kan på många sätt inte återställas. Forskningen visar att vi kan vara på väg mot det sjätte massutdöendet på planeten. Sedan 1970-talet är minskningen av världens bestånd av fåglar, fiskar, däggdjur och grod- och kräldjur hela 68 procent, enligt WWF:s Living Planet Report. En miljon arter riskerar att utrotas från jorden. När en art har utrotats, är den utrotad för evigt.

Det finns en bred vetenskaplig samstämmighet om både orsaker till naturkrisen och de åtgärder som behöver sättas in för att vända den negativa trenden. De främsta orsakerna till artutrotningen är förlusten av livsmiljöer, ett alldeles för högt jakt- och fisketryck, invasiva arter, utsläpp av föroreningar och en eskalerande klimatkris. Utöver ett starkare och mer omfattande skydd av natur, handlar åtgärdsbehoven om att förändra brukningsmetoder och om att förstörd natur måste återskapas.

Det finns fortfarande väldigt mycket som kan göras för att undvika, mildra och anpassa våra samhällen till konsekvenserna av klimatkrisen och den ekologiska krisen. Miljöpartiet vill bygga ett tryggt och fritt samhälle inom planetens gränser. Det är en historisk satsning som lyssnar till vetenskapen och gör vad som krävs för att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Miljöpartiets satsningar Klimatklivet och Industriklivet har varit framgångsrika och bör utökas

Klimatklivet och Industriklivet är två av de viktigaste gröna framstegen för Miljöpartiet i regeringsställning, som burit frukt och leder till industriomställning, näringslivsutveckling och en hållbar samhällsutveckling som kommer hela landet till del. Utsläppen har minskats ton för ton, genom konkreta åtgärder med stöd av Klimatklivet och Industriklivet. För att möjliggöra en ökad takt och omfattning av utsläppsminskningar som genereras av båda initiativ, krävs budgetförstärkningar.

Miljöpartiet vill lägga 3 miljarder mer än regeringen per år på anslag 1:16 Klimatinvesteringar.

Industriklivet ger industrier bidrag för investeringar i ny teknik och för att upphöra med användningen av fossila bränslen. Miljöpartiet vill förstärka satsningen på anslag 1:18 Industriklivet med 1 500 miljoner mer än regeringen år 2024, och totalt 4 500 miljoner över de kommande tre åren.

Klimatskyddsavtal för uppskalning och innovation av nya tekniker

Miljöpartiet vill även införa ett nytt anslag 99:5 Klimatskyddsavtal. Klimatskyddsavtal (Carbon Contracts for Difference, CCD) är ett nytt innovationsrelaterat styrmedel som stöttar marknadsintroduktion och uppskalning av nya tekniker för produkter eller tjänster med avsevärt lägre klimatfotavtryck än befintliga tekniker. Genom att staten ska garantera ett fast pris på koldioxid under en viss tidsperiod till företag som vill göra stora klimatinvesteringar minskar den finansiella osäkerheten. I Tyskland har den gröna ekonomiministern Robert Habeck lanserat ett CCD-program och har avsatt tiotals miljarder euro för ändamålet. I Nederländerna och Portugal finns redan långt gångna diskussioner om att införa klimatskyddsavtal (CCD) på nationell nivå. Även Frankrike och Storbritannien har visat intresse för instrumentet.

Miljöpartiet vill tillföra anslag 99:5 en årlig satsning om 3,4 miljarder.

Klimatbonus för rena elbilar

Andelen elbilar i nybilsförsäljningen har tidigare ökat snabbt mycket tack vare politiska reformer som elbilspremien och bonus malus-systemet. Regeringens beslut att ta bort klimatbonus för elbilar skedde bokstavligen över en natt och har inneburit att omställningen bromsat in och minskat förtroendet för styrmedlet i sig. För att nå utsläppsmålen för transportsektorn finns fortsatt ett stort behov av att stötta den pågående elektrifieringen med såväl bonus för miljöbilar som malus för fossildrivna bilar.

Miljöpartiet vill införa en klimatbonus med ett pristak på 550 000 kronor. En klimatbonusbil med inköpskostnad upp till 399 999 kronor ska ge en bonus på 50 000 kronor och en klimatbonusbil med inköpskostnad mellan 400 000 och 550 000 kronor ska ge 30 000 kronor i bonus. Det innebär att stödet mer träffsäkert når inkomstgrupper med större behov av bonus och inte går till dyra lyxbilar. Fokus är att fasa ut förbränningsmotorer. Stödet begränsas till nollutsläppsbilar som maximalt drar 1,6 kWh/mil enligt WLTP. Laddhybrider tas bort från stödsystemet. Vi inför även en särskild bonus för den

som bor på landsbygden och köper en klimatbonusbil, som utgör 10 000 kronor utöver den generella bonusen ovan.

Miljöpartiet vill tillföra anslag 1:8 Klimatbonus 2,1 miljarder mer än regeringen 2024. Systemet kommer successivt att behöva ses över i förhållande till utvecklingen.

Leasingcheck

Miljöpartiet vill se en särskild leasingcheck för elbilar för personer med lägre inkomster. Syftet är att hjälpa dem som behöver bilen för att få livet att gå ihop men som av ekonomiska skäl haft svårt att byta till en elbil. Att byta till en elbil kan på sikt dessutom bidra till en säkrare hushållsekonomi då man slipper riskerna som är förknippade med stora svängningar i priset på olja. Leasingchecken ger rätt till maximalt 1 500 kronor i månaden som används till att leasa en elbil. Stödet är inkomstprövat och den maximala stödnivån kan man få för inkomster upp till 23 500 kronor i månaden. 1,8 miljarder avsätts för denna satsning på anslag 99:6.

Förstärkt och utvidgad klimatpremie

För att underlätta omställningen av tunga fordon vill vi förlänga klimatpremien för tunga lastbilar till att även gälla 2025 och 2026 samt ta bort 20-procentsgränsen för stödet. Vi vill även förlänga klimatpremien för arbetsmaskiner till att även gälla 2025 och 2026, utvärdera effekterna av stödet och om stödet behöver öka för vissa typer av arbetsmaskiner. Tung fordon och inte minst arbetsmaskiner är i behov av stöd först då marknaden mognat.

Elbusspremien måste finnas kvar

Kollektivtrafiken behöver långsiktiga spelregler. När regeringen i augusti 2023 hastigt ändrade villkoren för elbusspremien påverkades branschen utan möjlighet att anpassa sig till förutsättningarna. Det skadade även förtroendet för nationella stödsystem i stort. Miljöpartiet vill behålla elbusspremien och tillför 300 miljoner kronor per år inom anslag 1:17 Klimatpremier.

Skrotningspremie

Miljöpartiet vill även utöka klimatpremierna med 500 miljoner kronor för att införa en skrotningspremie. Miljöpartiet har sedan tidigare drivit förslag på en skrotningspremie och vi välkomnar att regeringen nu går fram med ett förslag på skrotningspremie. Baserat på den information vi fått om förslaget hittills anser vi att förslaget bör breddas och utökas. En skrotningspremie på 20 000 kronor erhålls för den fordonsägare som skrotar en äldre bil med förbränningsmotor och köper eller leasar en elbil alternativt som ersättning för köp av periodkort i kollektivtrafiken eller vid köp av elcykel. Fordonet som skrotas ska vara 15 år eller äldre och även ha varit i trafik under den senaste 12-månadersperioden. Syftet med satsningen är att få bort äldre fordon med högre utsläpp och med sämre trafiksäkerhet än nyare fordon från vägarna.

Kompetenslyft för klimatomställningen

För att möta framtida behov på arbetsmarknaden till följd av klimatomställningen behöver kompetenssatsningar genomföras. Ett statligt finansierat kompetenslyft riktat mot nyckelkompetenser på arbetsmarknaden kan underlätta näringslivets omställning och samhällets omställning till en cirkulär ekonomi och bidra till att minska arbetslösheten. Miljöpartiet var drivande i att få till en satsning på ett kompetenslyft i budgetpropositionen för 2022. Den nuvarande regeringen har tyvärr valt att ta bort denna satsning. Det är viktigt för Sveriges löntagare och den gröna omställningen att denna satsning återinförs. Miljöpartiet vill satsa 200 miljoner per år på anslag 99:1 Kompetenslyft för klimatomställningen.

Förstärkning av myndigheterna för att möjliggöra klimatomställningen

Det är fortsatt mycket viktigt att grundfinansieringen av våra miljövärdande myndigheter säkras och att denna också tillåts att öka för att finansiera nödvändiga satsningar. I den förstärkning av hela UO20 som Miljöpartiet vill göra ingår nivåhöjningar på samtliga myndigheter. Miljöpartiet avsätter 99 miljoner mer än regeringen på anslag 1:1 Naturvårdsverket för 2024, och totalt 545 miljoner mer än regeringen för de kommande tre åren, för att möjliggöra en generell ambitionshöjning av myndighetens arbete, varav ett antal satsningar särskilt öronmärks under respektive avsnitt nedan.

Inom ramen för anslag 1:1 Naturvårdsverket öronmärks dessutom 23 miljoner för nya uppgifter på klimatområdet: förtydligat och utökat uppdrag att analysera klimateffekter, effektivisering av styrmedel, klimatpolitiska analyser och förbättrad klimatstatistik. Även samordning av det finansiella systemets bidrag till klimatomställningen och hållbar utveckling ryms inom denna satsning. Miljöpartiet vill även tillföra anslag 1:1 Naturvårdsverket en satsning på 15 miljoner för civil beredskap, avloppshantering och vattenkvalitet i ett förändrat klimat, som öronmärks inom ramen för anslaget.

Även anslag 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut behöver förstärkas med 76 miljoner mer än regeringen för 2024.

Öka anslagen till klimatanpassning

Klimatförändringarna pågår här och nu och kommer att fortsätta, även om vi idag drastiskt minskar våra utsläpp. Arbetet med att anpassa våra samhällen till klimatförändringarna måste löpa parallellt med en politik för utsläppsminskningar. Det handlar ytterst om att skydda människor och miljö och alla samhällsverksamheter från klimatrelaterade risker.

Arbetet med klimatanpassning måste stärkas på flera fronter. Det handlar bland annat om att stötta specifika sektorer som kommer att vara särskilt utsatta för det förändrade klimatet. Inte minst handlar det om företag inom det svenska jordbruket och skogsbruket som redan idag är drabbade av klimatförändringarnas effekter, och framgent kommer dessa att öka. Klimatanpassning kommer att vara en förutsättning för lönsamhet för företag inom dessa sektorer.

Miljöpartiet anser att resurserna till klimatanpassning kraftigt måste förstärkas. Samhällets insatser hittills har i mycket riktats mot att ta fram kunskaps- och planeringsunderlag. Detta arbete är centralt och måste fortsätta. Men det är också viktigt att insatserna blir mer konkreta. Arbetet med samhällsskydd och beredskap behöver utvecklas och förstärkas. Det behövs även fortsatt kunskapshöjande insatser, kartläggningar, karteringar och planeringsunderlag.

Miljöpartiet vill därför göra omfattande satsningar på klimatanpassning. Totalt satsar vi ca 3 miljarder mer än regeringen per år, fördelat på olika utgiftsområden och anslag. Satsningarna går till förstärkta resurser till relevanta myndigheter för konkreta åtgärder inom bland annat vattenhantering, livsmedelsförsörjning, klimatrelaterade översvämningar, ras, skred, värmeböljor och skogsbränder. Även myndigheternas arbete med att bistå med samordning och kunskapsspridning gentemot aktörer på lokal och regional nivå där kommunerna har en nyckelroll behöver förstärkas. Över de närmaste tre åren uppgår satsningarna till totalt ca 9 miljarder kronor.

Klimatanpassningsmedel till MSB och länsstyrelserna avvecklas inte

På anslag 1:10 Klimatanpassning satsar vi 110 miljoner mer än regeringen för 2024. Miljöpartiet lägger alltså tillbaka de medel till MSB och länsstyrelserna som regeringen avvecklade i budgetpropositionen för 2024 och mer därtill för att stärka det viktiga arbetet med att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringarna.

Klimatanpassningskliv för innovativa investeringar

Vi vill införa ett nytt anslag 99:2 Klimatanpassningskliv, som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet som Miljöpartiet införde, som finansierar utsläppsminskande åtgärder.

Miljöpartiet vill satsa 300 miljoner på ett klimatanpassningskliv för 2024 på det nya anslaget 99:2.

Storskaliga klimatanpassningsåtgärder där statlig finansiering är särskilt lämplig

En nationell plan för riktad statlig finansiering till ett antal storskaliga projekt på lokal och regional nivå, där statligt finansieringsstöd är särskilt motiverat, bör tas fram. Vi vill inrätta ett nytt anslag för ändamålet och tillföra detta 1 miljard för 2024.

Stärk anslaget för ras- och skredsäkring längs Göta älv till den nivå SGI vill ha

Miljöpartiet vill även stärka anslag 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv för att arbetet ska kunna fortsätta i så hög takt som möjligt. Miljöpartiet avsätter 45 miljoner mer än regeringen för 2024, vilket är i linje med budgetäskandet från SGI. Det är mycket viktigt att myndigheten får de resurser som äskas eftersom situationen runt Göta älv är mycket allvarlig, vilket visas av inte minst skredet på E6. Totalt satsar

Miljöpartiet 215 miljoner mer än regeringen över de kommande tre åren, vilket är i linje med SGI:s äskande.

Omfattande satsningar på starka ekosystem

De nationella miljömålen, Agenda 2030 och miljölagstiftningen är centrala utgångspunkter i arbetet med att säkra en god miljö som kan fortsätta att förse oss med livsviktiga ekosystemtjänster. EU:s gemensamma politik för klimat och miljö är nödvändig för att stärka arbetet med ren luft, rent vatten, biologisk mångfald och klimatomställning i hela EU. Klimat- och miljölagstiftningen behöver på många sätt skärpas och anpassas efter den kunskap vi har idag om klimat- och miljökrisens allvar. Svensk lagstiftning behöver i flera avseenden anpassas efter EU:s miljölagstiftning för att vi ska nå upp till gemensamma miljö- och klimatmål. Existerande globala och regionala miljörelaterade avtal och direktiv behöver fullt ut implementeras, exempelvis konventionen för biologisk mångfald och EU:s direktiv för arter, habitat och havsmiljö. Miljö- och klimatskadliga subventioner behöver tas bort och de ekonomiska incitamenten för beteenden med positiv inverkan på klimat och miljö behöver öka.

Omkring en halv till en miljon av planetens drygt åtta miljoner arter riskerar att utrotas inom några årtionden om inte kraftfulla åtgärder vidtas för att hejda den katastrofala utvecklingen. Forskare talar om att vi är inne i den sjätte massutrotningen. Utvecklingen är global men är tydlig också i Sverige. Orsakerna är förstörda livsmiljöer, exploatering av arter genom fiske, jord- och skogsbruk, klimatförändringar, invasiva arter och miljöföroreningar.

Sverige har genom FN:s Montrealavtal för naturen skrivit under på att vända förlusten av biologisk mångfald till år 2030. Miljöpartiet vill göra omfattande satsningar för att skapa mer motståndskraftiga ekosystem, stärka den biologiska mångfalden, säkra att Sverige når de nationella målen och bidra till målen internationellt.

Skydd av djur och natur

Läget för den biologiska mångfalden i Sverige är på många sätt akut. Runt tusen skogslevande arter är hotade. Ett omfattande problem är bristen på större sammanhängande områden med höga naturvärden, som är ett krav för många arter. Östersjöns ekosystem står inför en akut kris, och läget i Västerhavet är mycket allvarligt.

För att vända artkrisen i skogen, säkra fungerande och motståndskraftiga ekosystem och nå miljömålen krävs därför omfattande satsningar på att bevara och återskapa värdefulla naturområden för framtiden. Avverkningstakten för värdefulla naturskogar är redan mycket hög, enligt myndigheternas utvärderingar. Det handlar nu om att säkra bevarandet av det sammanhängande bälte av fjällnaturskogar som pekats ut i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (prop. 2021/22:58) och som Sverige har ett internationellt ansvar för att bevara. Det handlar också om annan värdefull natur över hela landet, som att bevara de sista resterna av kontinuitetsskogarna. På anslag 1:14 vill Miljöpartiet därför satsa ca 3,3 miljarder mer än regeringen 2024, för att nå upp till en total anslagsnivå på 5 miljarder per år. Av dessa avsätts totalt 2,5 miljarder per år till fjällnära skogar, och 2,5 miljarder per år till skyddsvärda skogar i hela landet. Totalt över tre år satsar vi 11 miljarder mer än regeringen.

Åtgärder för värdefull natur, hotade arter och naturtyper

Även pengarna för finansiering av arbetet med skötsel, stärkt biologisk mångfald och olika åtgärder för värdefull natur behöver öka. Efter att regeringen skurit ned på anslaget 2023 finns även en omfattande åtgärdsskuld som måste åtgärdas. Det behövs exempelvis ett förstärkt arbete med kunskapsuppbyggnad kring statusen för den biologiska mångfalden och kunskapsuppbyggnad om hot och status för arter och habitat, planering av grön infrastruktur och riskanalyser. Det behövs också omfattande insatser för skötsel av redan skyddade områden. I många områden hotas exempelvis naturvärdena av igenväxning och av att hävden upphört. Det gäller exempelvis många gräsmarker. Det handlar också om fortsatta insatser mot invasiva arter och för hotade arter, som pollinatörer, och andra satsningar på att stärka den biologiska mångfalden. Det behövs också en förstärkt viltförvaltning och en genetisk förvaltning av vargstammen.

Naturbetesmarkerna är oerhört artrika, och skötseln av ängs- och betesmarker och slåtterängar har en nyckelroll för att nå miljömålen för kulturlandskapet.

På anslag 1:3 vill Miljöpartiet därför satsa 1,8 miljarder mer än regeringen 2024, och totalt 7 miljarder mer än regeringen över kommande tre år.

Inom ramen för anslaget ryms ett flertal satsningar, bland annat en förstärkning av arbetet med hotade arter med 50 miljoner 2024. Exempelvis behövs en förstärkning av åtgärdsprogrammen för hotade arter, och pollinatörer i skogslandskapet, samt arbetet med att stävja illegal handel med hotade arter.

Återvätning av dikade torvmarker – en nyckelåtgärd för både klimat och miljö

Våtmarker som dikats ut läcker stora mängder växthusgaser, men dessa läckage kan stoppas genom att marken återvätas. Återvätning har också många positiva effekter för djur och växter. Den biologiska mångfalden stärks, näringstillförseln och övergödningen i sjöar, vattendrag och hav kan minska och den vattenhållande förmågan i landskapet stärks, vilket bidrar till ökad klimatanpassning.

Miljöpartiet föreslår en omfattande satsning på återvätning av utdikade våtmarker. Det är viktigt att denna satsning består och sträcker sig långt fram i tiden, eftersom ryckighet i finansieringen har identifierats som både en knäckfråga och ett hot mot att uppnå högre kolinlagring och klimatnytta. Under kommande mandatperioder måste Sverige öka kolinlagringen i landskapet markant, bland annat till följd av kraven i EU:s klimatlag. Inom ramen för anslag 1:3 öronmärks 445 miljoner mer än regeringens satsning för återvätning av våtmarker 2024, och totalt över de kommande tre åren vill Miljöpartiet satsa 2,8 miljarder mer än regeringen.

Biologisk mångfald i odlingslandskapet

Miljöpartiet föreslår en särskild satsning riktad till markägare och brukare för att gynna arter i odlingslandskapet om 30 miljoner inom ramen för anslag 1:3. Inom ramen för anslag 1:3 öronmärks även en satsning på restaurering och skötsel av ängs- och betesmarker, inklusive mosaikmarker, om 166 miljoner för 2024.

Förstärkt viltförvaltning

Inom ramen för anslag 1:3 vill vi även anslå 30 miljoner för att förstärka viltförvaltningen, med fokus på genetiskt viktiga vargindivider, DNA-baserade förvaltningsverktyg, inventeringssystem och arbete för en förbättrad samexistens mellan lokalbefolkning och rovdjur på lokal och regional nivå.

Satsning mot invasiva arter

Invasiva arter blir ett allt mer påtagligt problem. Arbetet har dessutom tyvärr tappat fart sedan regeringen skar ned på budgeten för 2023. Om inte omfattande satsningar görs riskerar det arbete som gjorts under tidigare år att raseras. Miljöpartiet vill förstärka arbetet med invasiva arter inom ramen för anslag 1:3, där vi vill satsa 65 miljoner för 2024.

Förstärkt arbete med nationalparker och friluftsliv

Nationalparker utgör ett mycket starkt naturskydd för framtida generationer och har även positiva effekter på landsbygdsutveckling och arbetstillfällen. Miljöpartiet vill fortsätta den satsning på att öka antalet nationalparker som inleddes av Miljöpartiet i regeringsställning, och förstärker detta arbete inklusive arbete med friluftsliv och allemansrätt med 50 miljoner kronor inom ramen för anslag 1:3.

Stärkt miljöövervakning – ryggraden i svenskt miljöarbete

Miljöövervakningen är ryggraden i svenskt miljöarbete och behöver få tillräckliga resurser. Arbetet med långa tidsserier är centralt för att kunna förstå och följa tillståndet för exempelvis våra dricksvattentäkter, fisken i hav och sjöar, skogarna och andra ekosystem över hela landet. Det finns ett stort behov av förstärkning av anslaget för att möjliggöra exempelvis utökade satsningar på PFAS-screeningar och andra farliga ämnen, förbättrad klimatstatistik, förbättrad fågelövervakning och hälsorelaterad miljöövervakning. Övervakning av mark- och jordhälsa i skogsmark behöver initieras. Miljöpartiet satsar 132 miljoner mer än regeringen 2024, och totalt 654 miljoner mer än regeringen under de kommande tre åren. Inom ramen för anslaget öronmärks även 13 miljoner för miljöövervakning av genetisk mångfald, vilket krävs enligt FN:s Montreal-avtal, och 10 miljoner för miljöövervakning av pollinatörer.

Stärkt miljöforskning i takt med tiden

Även anslagen till miljöforskning bör ökas för att vi ska kunna upprätthålla den höga nivån och fortsätta arbetet med att täcka kunskapsluckor som kan ligga till grund för ett stärkt åtgärdsarbete.

Miljöpartiet anser att anslag 1:5 Miljöforskning behöver en avsevärd höjning. Den nuvarande nivån har legat relativt stilla de senaste tio åren och räcker till 6 parallella forskningsprojekt som löper över tre år. En nivåhöjning skulle möjliggöra fler parallella projekt, och exempelvis kunna täcka viktiga områden som cirkulär ekonomi, spridning av miljögifter och miljöeffekter av havsbaserad vindkraft, där myndigheterna

identifierat behov av mer forskning. Miljöpartiet lägger därför 83 miljoner mer än regeringen på anslag 1:5 för 2024. Totalt över kommande tre år lägger Miljöpartiet 315 miljoner mer än regeringen.

Vänd krisen för haven

Utvecklingen i våra hav är oerhört allvarlig, och tillståndet för ekosystemen i både Östersjön och Västerhavet är på många sätt akut. Kommande mandatperiod är kritisk för att vända utvecklingen och återuppbygga ekosystemen, och därför behövs omfattande satsningar och en bestående ökning av finansieringen. Även miljöarbetet för vattendrag och sjöar behöver förstärkas, bland annat för att finansiera arbetet med moderna miljövillkor för vattenkraften.

Hav och klimat är två sidor av samma mynt. Ett friskt levande hav är en förutsättning för kolinlagring och motståndskraft mot klimatförändringarna. Kopplingen mellan hav, klimatförändringar och havsförurning behöver inkluderas i havsmiljöarbetet, och havsmiljöförvaltningen behöver få en större och tydligare roll i klimatarbetet. En ekosystembaserad förvaltningsmodell ska genomsyra allt havsmiljöarbete och hela havspolitik, inklusive fisket. En samlad proposition på hela Miljömålsberedningens förslag, Havet och människan (SOU 2020:83), bör lämnas av regeringen snarast. Däribland ska en havsmiljölag införas och vara utgångspunkt för havsmiljöarbetet. Likaså brådskar det att införa nya etappmål om skyddade områden. Sverige behöver snarast nå det nya målet om 30 procents skydd av både marina miljöer och sötvattensmiljöer, som Sverige förbundit sig att leva upp till genom FN:s nya globala naturavtal, som undertecknades i Montreal i december 2022.

Åtgärdstakten i vattenmiljöarbetet behöver öka för att Sverige ska nå vattendirektivets mål om god ekologisk och kemisk status. Att minska övergödningen är oerhört centralt, inte minst i havsmiljöarbetet. Det behövs också ett helhetsgrepp om sjöfartens påverkan på havsmiljön. Det saknas forskning och kunskap inom flera områden som är väsentliga för att vidta rätt åtgärder för att kunna nå miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Långsiktig nivåhöjning av Havs- och vattenmyndighetens anslag som möjliggör högre åtgärdstakt

På anslag 1:11 vill Miljöpartiet därför genomföra en omfattande och långsiktig höjning av Havs- och vattenmyndighetens anslag för havsmiljöarbetet för ett förstärkt arbete med bland annat ovanstående områden; år 2024 vill vi tillföra 1 miljard mer än regeringen, och över tre år vill vi satsa nära 9 miljarder mer än regeringen.

Även anslag 1:15 behöver förstärkas, för att möjliggöra en expansion av myndigheten som kan understödja satsningarna inom ramen för anslag 1:11. Miljöpartiet vill förstärka anslaget med 72 miljoner mer än regeringen 2024, och totalt 483 miljoner över de kommande tre åren.

Totalstopp för industriellt fiske och övergång till hållbara fiskemetoder

Fisket måste bli ekosystembaserat. Trålgränsen för fisket måste omgående flyttas ut till 12 nautiska mil längs hela kusten, inga dispenser ska ges, och ett generellt förbud mot bottentrålning bör införas. Sverige bör verka för att EU tar fram en avvecklingsplan för industriell trålning, och det småskaliga kustnära fisket ska samtidigt stöttas. Det behövs fortsatta satsningar på övergång till hållbara, skonsamma fiskemetoder.

Flytta ut trålgränsen och inför ett omställningsstöd till hållbart fiske

Inom ramen för anslag 1:11 vill vi öronmärka en satsning på 60 miljoner för ett omställningsstöd till hållbart fiske. Miljöpartiet vill flytta ut trålgränsen maximalt och stoppa allt industriellt fiske på svenska vatten. Stödet riktas till de fiskare som berörs av ett trålstopp för att mildra konsekvenserna, bidra till att ersätta förlorad inkomst och användas för redskapsutveckling eller redskapsbyten.

Rädda ålen

Ålen är utrotningshotad. Av det ålbestånd som en gång fanns återstår bara en liten spillra. 99 procent av den europeiska ålen har försvunnit sedan 1950-talet. Ålens överlevnad hänger nu på en mycket skör tråd. Det kan räcka med en ny parasit, en sjukdom eller ett varmare hav till följd av klimatförändringar för att beståndet ska försvagas under alla gränser för återhämtning. Därför behöver vi tillämpa försiktighetsprincipen fullt ut och stoppa allt ålfiske. Miljöpartiet vill därför avsätta 77 miljoner kronor inom ramen för anslag 1:11 under 2024 för att ersätta de fiskare som innehar ålfiskerätter genom ett frivilligt program för återköp av dessa fiskerätter.

Ökad fiskerikontroll

Fusket inom fisket beräknas vara mycket omfattande; detta har konstaterats i en mängd rapporter från bl.a. myndigheter och organisationer. Oriktiga uppgifter om mängd och artsammansättning av landade fångster samt olagliga utkast bidrar till att utarma fiskbestånden och undergräver både den gemensamma fiskepolitiken inom EU och det nationella handlingsutrymmet. Miljöpartiet vill öronmärka 30 miljoner inom ramen för anslag 1:11 för en ökad fiskerikontroll.

Ett giftfritt samhälle

Spridningen av olika gifter i miljön är allt mer omfattande, vilket är ett hot mot både människors hälsa och fungerande ekosystem, djur och växter och alla de tjänster som ekosystemen producerar. Barn är särskilt utsatta för den ökande mängden gifter. De är extra känsliga och på många sätt skyddslösa. Förstärka insatser krävs för arbetet mot en mängd gifter i miljön. Det handlar bland annat om att förstärka arbetet mot PFAS, läkemedelsrester i dricksvatten och en mängd andra farliga miljögifter. Det behövs

kunskapsspridande arbete och olika informationsinsatser för hur farliga ämnen kan bytas ut mot mindre farliga, spridningsvägar i miljön behöver kartläggas och arbetet med att sanera förorenade områden behöver en kraftfull förstärkning. Sverige har en oerhört viktig roll i att driva dessa frågor internationellt, och resurser behövs också för att skala upp detta arbete. Ett förstärkt arbete med giffritt från början är en central del i arbetet för en cirkulär ekonomi.

Miljöpartiet anser att Kemikalieinspektionens arbete är i behov av en permanent budgethöjning. Vi vill tillföra anslag 1:6 en förstärkning om 17 miljoner 2024, och totalt 35 miljoner över de kommande tre åren, vilket är i linje med myndighetens äskande.

Sanering och återställning av förorenade områden

Förorenade områden utgör en mycket allvarlig risk för både människor och ekosystem. Farliga miljögifter som PFAS läcker ut i dricksvattentäkter och förorenar grundvatten och jordbruksmark. Det handlar bland annat om Försvarsmaktens förorenade områden och områden runt Sveriges flygplatser som är förorenade med PFAS, och ett mycket stort antal andra områden där mycket farliga miljögifter finns i marken. Miljöpartiet vill se en kraftfull förstärkning av arbetet inom anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden. Vi vill satsa 80 miljoner mer än regeringen 2024, för att sedan genomföra en omfattande upptrappning kommande år. Totalt vill vi satsa 2,1 miljarder mer än regeringen över de kommande tre åren. Förstärkningen möjliggör utökad kartläggning, samordning, sanering och återställning av förorenade områden. Nivåhöjningen möjliggör även en ökning av forskningsmedel till SGI, SGU och andra berörda myndigheter för forskning och utveckling av reningstekniker för PFAS och andra miljögifter, och stärkt samordning under Naturvårdsverket.

Substitutionscentrum på europeisk nivå

Substitutionscentrum bedriver ett viktigt arbete med att hjälpa aktörer att byta ut farliga kemikalier inom sina verksamheter. Det finns stor potential att utöka arbetet till en europeisk nivå. Inom ramen för anslag 1:6 öronmärks 10 miljoner för att utvidga Substitutionscentrum på europeisk nivå.

Internationellt miljö- och klimatsamarbete

Sverige har en oerhört viktig roll att spela i att driva på det internationella miljö- och klimatarbetet. Därför är också våra bilaterala miljösamarbeten viktiga. Det handlar delvis om samarbeten med andra länders regeringar, men även om att stärka individer, organisationer och företag som arbetar i sina nationella kontexter med att stärka sina länders klimatarbete. Många av dessa individer och organisationer lever under hot och får betala ett högt pris för sitt arbete; det är viktigt att Sverige fortsätter att stötta deras viktiga arbete.

Miljöpartiet anser därför att anslag 1:13 Internationellt miljösamarbete ska höjas, och lägges 38 miljoner mer än regeringen på anslaget för 2024.

Intensifiera arbetet med att skapa en cirkulär ekonomi

Samhällsekonomin orsakar en betydande miljö- och klimatpåverkan genom de produkter som konsumeras. Det behövs mer regleringar för att produkter ska gå att återanvända och återvinna. Användningen av jungfruliga resurser måste minska totalt sett. Ansvar för att ställa om till en ekonomi inom planetens gränser ska inte bara ligga på individen. Produkters miljö- och klimatpåverkan ska tydligt reflekteras i priset, så att det blir lätt och billigt att göra rätt.

Miljöpartiet anser att det behövs en permanent höjd finansiering av insatser för cirkulär ekonomi till Naturvårdsverket inom anslag 1:1. Miljöpartiet avsätter 19 miljoner inom ramen för anslag 1:1 för att Naturvårdsverket ska kunna intensifiera arbetet med en cirkulär ekonomi. Stärkta resurser krävs för arbete med resurseffektiva kretslopp i olika värdekedjor, för att ta fram nya styrmedel för hållbar resursanvändning, för förebyggande avfallshantering, för en ökad takt i omställningen inom textilområdet, i hanteringen av plast och förpackningar, och för en ökad spårbarhet av kritiska metaller.

Miljöprövningar och tillståndsprocesser

För moderna och effektiva tillståndsprocesser som stödjer en grön samhällsomställning krävs satsningar på myndigheterna för att understödja denna utveckling, bland annat det arbete som sker på länsstyrelserna, där Miljöpartiet även gör en omfattande satsning. Inom ramen för anslag 1:1 avsätter Miljöpartiet 20 miljoner för att stärka Naturvårdsverkets arbete med dessa frågor.

Emma Nohrén (MP)

Daniel Helldén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Elin Söderberg (MP)

Linus Lakso (MP)

Katarina Luhr (MP)